

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ambrosii Calepini Dictionarivm Vndecim Lingvarvm

Calepino, Ambrogio

Basileae, 1616

E ante A

[urn:nbn:de:bsz:31-107476](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-107476)

estate consule Lexicon Hotomani. Vlpian. l. Siquis uxori. §. Si fugitivum. ff. de furt. Si fugitivum meum quis quasi suum a Duumviro vel alius qui potestatem habent de carcere vel de custodia dimittendi, acceptor, an is furti teneatur. Cicero in Oratore: Planeque Duumvirorum iudicium, aut Triumvirorum capitalium, aut Decemvirorum litibus iudicandis dico nunquam. & Duumviri item creabantur iuxta legem, qui de perductione iudicarent, de quibus Livius libro 1: Duumviri, inquit, perductionem iudicentia a duumviris provocant, provocatione certo, & Duumviri navales, Liv. 9. ab Urbe alterum, ut Duumviro navales classis ordinanda reficiendaque, causa idem populus iudicaret.

Duumviri, us, m. g. Dignitas duumvirorum. [Pol. Panoniam duumvirorum iudicant. Vng. Szobafis, amandafis. Ang. A duumvirate of equal authority.] Plin. lib. 4. Epist. ad Sempromium: Hunc Agonem Trebonius in Duumviratu suo tollendū curavit. Paul. Honoris. ff. de Decur. Is qui non sit decurio, duumviratus, vel alius honoribus civilibus fungi non potest. Duumviralis, le. Quod ad duumviratus munus pertinet. [Pol. Duumviratus. Vng. Szobafis, amandafis. Ang. Duumviratus a duumvirate of equal authority.] ut, Dignitas duumviralis, iudicium duumvirale. & Quando verò de homine dicitur, cum significat qui aliquando duumviratum gessit: sicut Consulatum vocamus, qui Consulatu perfunctus est, & Triumphalem, qui triumphum peregit. Vlpian. l. ff. De albo stib. Qui duumviratum gesserunt (si hic honor præcellat) & iure duumviralis antiquissimus quisque prior.

Dux, Vide DVCO.

D, ante Y.

Dynastia, Numerus est binarius, sicuti decas numerus est decimarius. Dynastes, huius dynastie, m. p. Dynastes, Qui in magistratu est, aut qui in civitate plurimum potest. [German. Ein gewaltiger gesetz. Polon. Dynast. Vng. Maga bira pol. Ang. A great lord, or noble man of great power.] ita dicitur à verbo Græco δυναστέω, quod posse significat, sive potentē esse. Scribit Strabo, reges Dynastas vocari, propterea quod plurimum possint, possentque, & populos quod velint, aurvi, aut persuasione perducant. Cicero ad Atticum: Erit nebulo iste cum illis dynastis in gratia. Idem 11. Philipp. Idem si ceteri reges, ut archas, dynastesque fecissent. & Horum dignitas Dynastia, vocatur.

Dyocles, sive Diocletianus, Germ. Ein weingehähter mit poren. Item est huiusmodi Polon. Dyocles, sive vichob. Vetro coim modo scriptum invenimus, Dolus scilicet genus, vino conservando idoneum à duabus aunibus: hoc est, anis, ita appellatur. Vide supra DIOTA.

Dyscolus, m. f. Dyscolus, Gall. Difficile, sicuti bœux. Ital. Difficile, sicuti bœux. Germ. Angerichacht, vndtrotzig. Hisp. Difical, itaque ha à da bœux. Pol. Rozpuklik. Vng. Nohoz kedv. okhob. Ang. Pissid, maulous. J. Difficilis, & morosus: quod vni genus à vixtis dycolus appellatur.

Dysenteria, sive Dysentery. Gall. Tendrée de ventre avec flux de sang par exhalation de la nature. Ital. Dolore di ventre con flusso di sangue. Germ. Die reittray der bet reittrayden. Hisp. Camaras de sangre. Polon. Hogoek. Vngar. Verhas. Anglice. The bloody fluxe nisi quatuor of the bowels. J. Intestinorum exulceratio cum inflammatione & excretionem sanguinolenta, ventrem magnis dolonibus torminibusque exercens. Quidam intestinorum

difficultatem, Celsus tormina interpretatur. Cicero Gallo libro 7. Epistol. Sanè dymenter perimucram. Plin. lib. 22. cap. 25: Ad dysentiam dicitur cum ablinthio. & Hinc Dysentericus, dymenter, dicitur qui hoc morbo laborat. Plin. lib. 20. cap. 22: Auxiliatur dysentericis semina cucumeris.

Dysnomia, x, f. p. dyntopia, dicitur pervefa juris, legumque constitutio.

Dyspepsia, f. p. dyspepsia. Gall. Difficile digestion, indigestion. Ital. Crudità di stomaco, indigestione. German. Döse duwang. Hisp. El abito de lo no digendo, indigestion. Polon. Złe trawienie wjeliku. Vngarice, Gooz el nebezg valo gyemer fbeci (anagy) gyomogy. Ang. ill digestion, rameness of stomach. J. Difficilis & ægra concoctio: à dys particula quæ difficultatem, vel depravationem importat, & psia coctio. Galenus libro de Symp. differentia ponit laxæ coctionis genera, dyntopia, dyntopia, & dyntopia: inter quæ hanc ponit differentiam, ut apesia dicitur quæ cibum non mutatur, sed talis omnino permanet, qualis est ingestus. Et hanc Latini proprie cruditatem appellant. Bradypepsia autem quæ cibum quidem immutatur, sed ægrius, tenuis, & imperfectius: nos imbecillam vel tardam coctionem dicere possumus. Dyspepsia verò dicitur, quæ cibum mutatur in alienam qualitatem naturæ nostræ non convenientem. Hanc medici nostri tochanem depravatam dicere solent. Hanc tamen differentiam ne ipsi quidem medici observant qui uno dyspepsia nomine sæpenumerò omnia coctionis vitia intelligant.

Dysphylus, pen. cor. dysphylus. Amicus parvi syncerus. [Pol. Noywini przyjaciel. Vng. Csinnel valo barát. Ang. An friend not upright. Juvenal. Sat. 3. Non est Romano cuiquam locus hic ubi regnat Protogenes aliquis, vel dysphylus. Castigatoria exemplaria habent Diphilus: & ita omnino legendū. Videtur enim Iuvenalis hinc notare Græculū quæcipiam nomine Diphilum.

Dyspnoea, sive Dyspnoea. Gall. Difficulté d'haler. Ital. Difficoltà di spirare. Ger. Engbrüstigkeit, Schwere des athems. Hisp. El aceja. Pol. Trudni oddech. Vn. Nohozg valo lélek. Ang. Difficultie of breathing, puffing. J. Spirandi difficultas: quod viti genus senibus solet esse familiare, teste Hippocrate unde & Virgil. senes, anhelos vocat. Tres autē à medicis enumerantur morbi in difficultate spirandi consistentes. Nam quæ ea modica est, dyntopia: quæ vehementior dyntopia vocatur. Quæ verò evenit ut nisi recta cervice spiritus trahi non possit, orthopnoea appellatur.

Dyspnoia, sive Dyspnoia. Gall. Qui ne peut avoir son haleine à son aise. Ital. Chi spira con difficoltà. Germ. Der da schwerlich athmet. Hisp. El que aceja. Pol. Ciepko rdech. Vn. Nohozg valo. Ang. That breatheth painfully, puffing. J. Qui dyspnoea laborat. Plin. lib. 24. cap. 6. Ammoniacum prodest dyspnoicis, pleurencis, &c. Dyspnoia, f. p. dyspnoia. Gall. Difficulté de passer. Ital. Difficoltà di passare. Ger. Harnstange, herte ja harnen. Hisp. Difficultad de pasar. Pol. Krywka, trudni woda puszczanie. Vng. Nohozg valo hudd. An. Difficultie in passing. J. Difficultas, & suppressio urinae, calculo, vel materia quæpiâ crassa, aut caruncula meatui obstruente. Hoc vitium Cato significat, quod ait: Quibus æpre lotium ut. Cic. Gallo lib. 7: Picurum tuum Stoiici male accipiunt, quia dicit dyntopia à dyntopia, nisi sibi molesta esse: quorum alterum morbum edacitatis esse putant, alterum etiam turpioris intemperantia. Stranguria autem, morbus est à dysuria diversus, quem nonnulli urinae stillicidium appellant, quum scilicet tanta est vel urinae acrimonia, vel vesicæ imbecillitas, ut quicquid in eam illabatur, statim excernatur.

nitivo) ut, Ex dignitate, ex usu, ex utilitate: hoc est, pro dignitate, vel ad dignitatem. E. Repub. pro Republica. Modò secundū, & ut Ex Platonis sententia est, secundū Platonis sententia. Modò in. Cic. E. renibus laborant est, morbum patiebatur in renibus. Compositi quandoque, privationem indicant, ut Elinguis, Exanguis. Quandoque, vehementiam vel perfectionem, ut Eludo, Exoro. Quandoque, extra, ut Educo, Excludo. Compositur autem E, cum b, ut Ebibo: d, ut Educo: g, ut egredior: i, ut eicio: l, ut eludo: m, ut emitto: n, ut emitor: r, ut erigo: ut evehio. Ex verò cum a, ut exaudio: ut excurro: e, ut exco: f, ut efficio: o, ut exoleo: p, ut expello: q, ut exquo: s, ut exsequor: ut extendo: ut exaro. Verum quando post ex, sequitur f, mutatur x in f, ut exfludo. Quum verò sequitur s, abicitur f, ut exequor, & exico: in aliis integrā manet. Econtrariò, sicuti à dyntopia, ita dyntopia. Gall. Au contraire. Ital. All'incontro. German. Im gegensatz / bemitderum. Hispanice El contrario. Polon. Naprzecywko. Vngar. Végtag. Ang. On the contrary. J. adverbium, significat e diversò, contrā. Cic. 3. de Finib. Econtrariò moderatè habitus.

E, ante A.

Eale, Fera est in Aethiopia nascentis, magnitudine equi fluviatilis, cauda elephantis, colore nigra vel fulva, maxillas habens apti, & majora cubitalibus cornua, mobilia, quæ alterna in pugna

SVAPTE natura non ita resonat, sicut A. O. neque tam promptè os diducit, iduq; magis languido circa arteriam prodit, rictum superiorem aliquo modo deprimat, sonū tamē & augeat & minuit ea ratione qua & A, ubi satis abundè dictū est. In fine dictionis corripitur, præter quādo in Græcis vocibus scribitur per s, ut in Penelope. Ablativam quintæ declinationis producitur, die, re. Imperativi singulares secundæ conjugationis, doce. Monosyllaba: ut, me, te, pater que conjunctio, ve, ne, quum significat an. Adverbia in e, ab adjectivis, us, a, um, ut dodé.

E & Ex, sicuti in Gal. De. Ital. Di. Ger. Von / aus. Belg. De. Hisp. De. Vng. Arol. sicuti, libol. Ang. Of. J. Prepositiones sunt q; & separant, & cōponuntur. Separatæ, modò temporales sunt: ut, Ex illo celebratus honos: hoc est, post illud tempus. Modò locales: ut E caelo. Modò ponuntur pro à vel ab: ut, Audis è patre meo. & Modò significant pro vel ad, (æst cū ge-

pugna fuit, variatq; infesta aut obliqua, utrunq; ratio monstravit. Hæc Plin. lib. 8. cap. 21.
Ea re, Propterea, ad eam rem.
Ea re, n. t. i. e. Latine Ver, è quo Eatinus, iugiter, Vernus.
E'atenu's, penult. corr. Significat usque eò, vel ad eum modù: cui respondent Quatenus, Viquequò, Quoad, Vt, Quia, Ne...

E. B. In notis antiquorum. Eius bona.
Ebeati, dicuntur qui felicitate aliqua conciderunt.
E'benus, vel Ebum, penultima correpta. [עֵבֶן ebim.
E'benus, è עֵבֶן, Suidæ. Gall. Ebon, un certain arbre qui croît en Indes. Italicè, Ebum. Germanicè, Eis Sam der in India wachst inwendig schwarz, sicut vis der Quisquam. Hispanicè, E-bonus, arbor perennis è nigris. Pol. Ebonum depms. Vngar. Ebiant, Ebum fa. Ang. A tree which groweth in Inde named Ebon.] Lignum est intus nigrum, foris buxi aspectu, adeò foliolum & ponderosum, ut in aqua non superfluit. Creditur tamen tenuis esse, (ut Aetius tradit) substantiæ & abstergentis virtutis. Vnde oculorum caliginem discutere creditur, & aliis oculorum medicamentis miscetur. Hæc arbor nascitur in India, & cæsa durefcit in lapidem, utiturque odore jucundo. Virgilius libro 2. Georgic. sola India nigrum fert ebum. Vbi Servius: Atqui & in Aegypto nascitur: sed Indiam, omnem plagam Aethiopiæ accipimus. Vide Plin. li. 12. cap. 4. Sunt qui per aspirationem scribant hebenus.

Ebeo, in notis antiquorum, beatitudine privo, ejus passivum est Ebor.
E'bibis, ebibus, penultima correpta, n. t. Bibendo evacuò. [עֵבִיב ebib. Gall. boire tout, ne rien laisser. Italicè, bere il tutto. Germanicè, Aufstehen Hispanicè, Mucho beber, è baltar al cabo. Polonicè, Wypijam. Vngaricè, Ki iszam. Anglicè, To drink up all at once.] Plautus Amphitryone: Factum illud est, ut ego illic vini circum ebiberem mentem Terentius Heavt. Quid comedent? quid ebibent? Per translationem Ebibere, ponitur pro consumere. Plautus Amphitryone: Non ego cum vino simul ebibi imperium tuum.
E'blandis, diris, d. q. Blanditis aliquid extorqueo, impetro. [E'blandis, diris, d. q. Blanditis aliquid extorqueo, impetro. Italicè, Trovare per la forza. Germanicè, Etwas mit schmeicheln von einem bringen; einen etw. mit gütlichen Worten abzufragen. Hispan. Mucho halagar è quitar por halagos. Polon. Wól odym. Vngar. Ki halgalek in szolgatam. Ang. To get a thing by flattery.] Livius lib. 7. belli Punici: Neque enim omnia emebat, aut eblandiebatur, sed vim etiam flagitiis adhibebat.

E'blandis, a, um, participium. [Polon. Wól odym. Vngar. Ki halgalek in szolgatam. Anglicè, Gotten by faire words.] Vide Eblandita suffragia dicuntur, quæ precibus & blanditiis impetrantur, apud Cic. pro Ca. Plancio.
E'boris, Vide E B V R.
Ebosus, Vide E B V S V S.
E'bris, a, vas vinarium est, inquit Sospater, atq; inde Ebrius, & ebriofus dicit, sicut à negotio, negotiosus. Scribit autè ille per aspirationem, quam consuetudo repudiavit. [Polon. Wina kufa. Vngar. Meadho egyet in pohar edeny.]
E'brisus, a, um, Qui nimio potu mente alienatus est, temulentus, vinolentus, vino languidus, vino obrutus. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Yvre, enyvré. Italicè, Ebrus, ebrius. Germanicè, Trunckh/veel mens. Hispanicè, Ebrus, ebrius. Polon. Opiaty, opiel's. Vngar. Kifszeg. Ang. Cuppe drinke, drunken.] Plautus Amphitryon. Homo hic ebrius est, ut opinor. Hujus antitheton est Sobrius, quasi sine ebrietate. Cicero Papyrio Pato, lib. 9. Habuisti enim in tua potestate ex quo vel ex sobrio, vel cenè ex ebrio scire posses. Vnde, Nò sobrius, pro ebrio sumitur. Mart. Et non sobria verba subnotasti. In interdum ebrius ponitur pro pleno & abundanti. Plautus: Facite mihi cena ut ebria sit: id est, abundans, & opipare parata.
E'bis olis, diminutivum ab ebrius. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Yvrongnet. Italicè, Alquanto embriaco. Ger. Jimitè trunck. Hisp. Va poco embriago. Polon. Polpił. Vngar. Kofszegiska. Ang. A little drunken.] Plaut. Cure. Tristes atque ebriofus incedant.

E'bis olis, Qui sepe fit ebrius. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Yvrongnet, subitè an vin. Italicè, Che spesso è ebriaco. German. Es trunckh eth; ein veilt 1098. Hisp. borracho, que à menudo se embriaga. Polon. Opiatet, opielu. Vngar. Kofszeg. Ang. Much given to...

drunkenness.] Cicero de Fato: Hunc scribunt ipsius familiaris & ebriofum, & mulierosum fuisse. Plinius libro 30. cap. 20. Ebriofus ova noctuæ per triduum data in vino, sedum eius adducunt. A quo ebriofitas, propensio in ebrietatem, nascitur. Cicero 4. Tusc. Vt inter ebrietatem & ebriofitatem inter est, aliudque est esse amatorem, aliud amantem. Hujus contrarium est Sobriofus, sobrietatis affectator, quo usus est Cyprianus. Inter ebrium & ebriofum hoc interest: quod ebrius actum præsentem delinquit: ebriofus habitum & proclivitatem. Potest enim quis esse ebrius, qui natura tamen & consuetudine ab hoc vino maxime abhorreat: & contra, ebriofus quis esse potest etiam tum, quum vini nihil gustaverit.

E'bricitas, s. a, um, antiquis, teste Nonio, in usu erat pro ebrius, vel inebriatio. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Ebricitas, embriague. Italicè, Ebricitas, embriague. Polon. Opiatet, opielu. Vngar. Kifszeg. Ang. drunkenness.] Plinius libro 3. cap. 14. Ebrietatem atque peccatum affus palmo præsumptus Ovid. 12. Metam. & ebrietas geminata libidine gnat. Comestatio & ebrietas cur sit evitanda, monentem rex Salomon proverb. 23. & 31.

E'brillo, as, penultima correpta, Ebrium facio. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Ebrillor. Italicè, Far ebrus, embriacare. Ger. Trunckh. Hisp. Embriagar è vtro. Polon. Wpiam. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.
E'brillat, a, um, antiquis, teste Nonio, in usu erat pro ebrius, vel inebriatio. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Ebrillat, embriacare. Italicè, Ebrillat, embriacare. Polon. Wpiam. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'brillat, a, um, antiquis, teste Nonio, in usu erat pro ebrius, vel inebriatio. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Ebrillat, embriacare. Italicè, Ebrillat, embriacare. Polon. Wpiam. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'bullio, is, Efferveresco: & inter bulliendum effundor: ita quæ quæ in atheno fervet. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Bullire, effervere. Italicè, Bullire, effervere. Polon. Wpian. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'bullo, as, Vide in simplici BULLO.
E'bulum, n. f. sive Ebulus, frutex est sambuco foliis & fructibus similis, in tantam tamen altitudinem non assurgens, neque arborefcens. Græci Chamaæthos appellant, quæ sambucam sambucum. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Sambuc. Italicè, Sambuc. Polon. Wpian. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'bulum, n. f. sive Ebulus, frutex est sambuco foliis & fructibus similis, in tantam tamen altitudinem non assurgens, neque arborefcens. Græci Chamaæthos appellant, quæ sambucam sambucum. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Sambuc. Italicè, Sambuc. Polon. Wpian. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'bulum, n. f. sive Ebulus, frutex est sambuco foliis & fructibus similis, in tantam tamen altitudinem non assurgens, neque arborefcens. Græci Chamaæthos appellant, quæ sambucam sambucum. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Sambuc. Italicè, Sambuc. Polon. Wpian. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.

E'bulum, n. f. sive Ebulus, frutex est sambuco foliis & fructibus similis, in tantam tamen altitudinem non assurgens, neque arborefcens. Græci Chamaæthos appellant, quæ sambucam sambucum. [עֵבְרִישׁ ebriush. Gall. Sambuc. Italicè, Sambuc. Polon. Wpian. Vng. Meg szegedem. Ang. To mak drunken.] Labeius: Ebrillat mentem ebrietem accipiunt Nonius.